herpy

GECKOR

Yellow-headed day gecko

Phelsuma klemmeri

En liten, lysande daggecko med turkos rygg och gult huvud, som lever i bambuskog på en liten fläck av nordvästra Madagaskar. Den är hotad i naturen, men väletablerad i terrarier och förhållandevis lätt att föda upp, och den är ett praktfullt djur att iaktta snarare än att hantera.

Familj: Gekkonidae

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**8-10 cm** total längd inkl. svans
Livslängd	**8-15 år**
Aktiv	**På dagen**
Levnadssätt	**Trädlevande**
Biotop	**Regnskog**
Svårighetsgrad	**Viss erfarenhet**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**30 × 30 × 45 cm** L × B × H för 2 vuxna djur
Temperatur, dag	**25-28 °C**
Värmeplats	**30-32 °C**
Temperatur, natt	**20-23 °C**
Luftfuktighet	**60-80 %**
UVB	**Rekommenderas** Fergusonzon 3
Föda	**Insekter, frukt, nektar och färdigfoder**
Hålls	**Ensamma, parvis eller en hane med flera honor**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Könsmogen	**6-8 mån.**
Kullstorlek	**1-2 ägg**
Inkubation	**40-60 dagar** vid 27-29 °C

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Bilaga II**
EU-bilaga	**Bilaga B**
IUCN	**Starkt hotad (EN)**

Om arten

Phelsuma klemmeri är en av de minsta daggeckorna. Den blir 8-10 cm inklusive svans, och ungefär hälften är svans. Huvudet är gult, ryggen och svansen turkosa till blå, och en svart strimma löper från ögat längs kroppens sidor. Hanarna har gula till orange fjäll kring porerna på låren. Som andra daggeckor har den runda pupiller och inga rörliga ögonlock.

Arten beskrevs av Robert Seipp 1991, och artnamnet *klemmeri* hedrar den tyske herpetologen Konrad Klemmer. Den tillhör en liten grupp daggeckor som lever i bambu.

Arten har hållits och fötts upp i terrarier i många år, och djuren i handeln är till överväldigande del uppfödda. Den är mindre härdig än de stora daggeckorna, eftersom den är liten och snabbt tar skada av uttorkning och kyla, men den trivs bra när fukt, värme och kalk är i ordning.

Geckon är skygg och blixtsnabb och rör sig i korta språng upp och ner längs bamburör och blad. Det är ett djur att titta på, inte att ta upp.

Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

Utbredning och livsmiljö

Arten finns bara på Madagaskar och har en mycket liten utbredning i den nordvästra delen av ön. Den är känd från Ampasindava-halvön, bland annat vid typlokalen Antsatsaka i Sambirano-regionen. Senare har den också hittats vid sjön Mandrozo i västra Madagaskar, men om beståndet där vet man betydligt mindre.

Livsmiljöerna är små och spridda, och IUCN bedömer arten som starkt hotad (EN), bland annat eftersom skogen kring bambusnåren fälls och bränns. Kartan är centrerad på Ampasindava-halvön, och ramen omfattar också fynden vid Mandrozo. Fynd på andra platser i världen kommer från djur i fångenskap.

> **Naturlig utbredning:** Madagaskar.

LIVSMILJÖ

Geckon lever i fuktig, kustnära skog i det varma och fuktiga Sambirano-klimatet upp till omkring 400 meters höjd. Den är knuten till bambu och ses oftast på gula bamburör, där den gömmer sig i sprickor och hålrum när den störs. Hålrummen använder den också för att lägga ägg i.

Klimatet är varmt och fuktigt med en tydlig regntid från omkring november till mars, som också är artens fortplantningstid. Dagarna är varma och ljusa och nätterna något svalare och mycket fuktiga. Geckon jagar små insekter och andra smådjur och slickar dessutom nektar, pollen och saft från mjuk frukt. Det finns inga mätningar av temperatur och fukt från artens livsmiljöer, så terrariets värden bygger på erfarenheter från terrarier.

Skötsel

TERRARIET

Ett par kan bo i ett högt terrarium på minst 30 × 30 × 45 cm (längd × bredd × höjd), och en hane med två till tre honor behöver minst 45 × 45 × 60 cm. Större är bättre, eftersom det då blir plats för fler temperaturzoner, och en hona som hanen blir för ivrig mot kan komma undan. Höjden är viktigare än bottenytan, eftersom geckon lever på lodräta ytor.

Inred med sneda och lodräta, ihåliga bamburör i olika tjocklekar. De används som gömställen och äggläggningsplatser och liknar artens naturliga livsmiljö. Lägg till levande växter med breda blad, till exempel pothos, sansevieria eller bromelior, där geckon kan dricka droppar och gömma sig. Botten kan vara fuktig, gödselfri jord blandad med kokosfiber och täckt av vissna löv. En bioaktiv botten med hoppstjärtar och gråsuggor håller mögel nere.

Terrariet ska ha nätventilation både upptill och nedtill, så att dropparna från morgonsprayningen torkar upp under dagen. Stillastående, mättad luft är farligare för arten än lätt torr luft.

Läs mer: Terrarieuppbyggnad och bioaktiv botten Läs mer: Foderdjur: hållning och avel

TEMPERATUR

Dagtid ska det vara 25-28 °C i terrariet och en liten solplats på 30-32 °C under en halogenspot, där geckon kan värma upp sig. Låt djuret själv välja mellan solplatsen och de svalare delarna av terrariet. På natten ska temperaturen sjunka till 20-23 °C.

Mät med digitala termometrar både vid solplatsen och nere vid botten, och placera lampan så att ingen sittplats blir varmare än 32 °C. Häng den ovanför nätlocket med avstånd, så att djuret inte kan bränna sig. Sitter geckon med öppen mun eller gömmer sig hela dagen är det som regel för varmt.

Läs mer: Värme och temperatur

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Luftfuktigheten ska i genomsnitt ligga på 60-80 %, mätt mitt i terrariet. Spraya ordentligt på morgonen och igen sent på eftermiddagen, så att blad och rutor är täckta av droppar. Geckon slickar dropparna, och det är dess viktigaste sätt att dricka på. En vattenskål räcker därför inte, men en liten, platt skål får gärna stå framme.

Fukten ska växla med uttorkning. Om dropparna fortfarande sitter på rutorna nästa morgon är det för lite luftväxling eller för mycket sprayning.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

LJUS OCH UVB

Arten är dagaktiv och behöver UVB. Använd ett T5-rör i en styrka och på ett avstånd som ger ett UV-index på 3-4 vid de översta sittplatserna (Ferguson-zon 3), och mät gärna med en UV-indexmätare. Resten av terrariet ska ligga i skugga, så att geckon alltid kan dra sig undan ljuset. Byt röret efter den tid tillverkaren anger, eftersom strålningen avtar.

Ha ljuset tänt 13 timmar på sommaren och 11 timmar på vintern, gärna på en timer, och komplettera gärna med ett dagsljusrör. På natten ska det vara mörkt. Kraftigt ljus är en del av förklaringen till att djuren får sina lysande färger.

Läs mer: Ljus och UVB

UTFODRING

Geckon äter både små insekter och sötsaker. Ge små levande insekter som bananflugor, nykläckta syrsor och små husflugor, pudrade med kalk med D3. Insekterna ska vara mindre än avståndet mellan djurets ögon.

Komplettera med färdigfoder för fruktätande geckor, utrört till en tunn gröt och serverat i en liten skål eller på ett blad. Det ger kalk, vitaminer och den sötma som arten söker i naturen. En droppe fruktpuré kan vara en godbit.

Ungar får insekter dagligen och färdigfoder varannan dag. Vuxna klarar sig med insekter två till tre gånger i veckan och färdigfoder en gång i veckan. Avelshonor ska ha extra kalk under hela säsongen. Justera mängderna efter djurets kroppsform, så att det varken blir tunt eller fett.

BETEENDE OCH HANTERING

Geckon är skygg och snabb och lämpar sig dåligt för hantering. Om det är nödvändigt att flytta den, locka in den i en behållare i stället för att gripa tag i den, för svansen kastas lätt, och huden är tunn och ömtålig.

I terrariet kan man hålla ett par eller en hane med två till tre honor, om det finns plats och många gömställen. Hanar får aldrig hållas ihop, eftersom de slåss hårt, och även honor kan bli dominanta mot varandra. Arten kommunicerar med nickningar och huvudrörelser, och en fredlig grupp kan ofta ses sola sig tillsammans. Ett stressat djur gömmer sig, går ner i vikt eller blir matt i färgerna.

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Hanarna känns igen på porerna på lårens undersida, som är omgivna av gula till orange fjäll, och könet kan ofta ses från 3-4 månaders ålder. Hanarna är typiskt könsmogna efter 5-6 månader och honorna efter omkring 8 månader, men storleken betyder mer än åldern. Vänta med att föda upp på en hona tills hon är nästan fullvuxen, eftersom äggläggningen tömmer henne på kalk.

PARNING

Arten förökar sig under regntiden, i naturen från omkring november till mars. I terrariet kan honorna lägga ägg större delen av året, när ljus, värme och foder är i ordning. Parningen sker av sig själv när djuren hålls ihop. Hanen biter honan i nacken, och små skrapsår kan uppstå. Om honan konstant håller sig undan, eller om det blir slagsmål, ska djuren skiljas åt. Ge honorna en kort vintervila med något kortare dagar och något svalare nätter, så att de kan bygga upp kalkreserverna igen.

Läs mer: Vintervila och årstider

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

Honan lägger som regel två ägg åt gången, ibland bara ett, och vanligen med 4-8 veckors mellanrum under stora delar av året. Hur många kullar det blir per år är inte väldokumenterat.

Arten limmar fast äggen, oftast inne i bamburör, på blad eller på rutan. Försök aldrig lossa dem, för skalet går lätt sönder. Ge honan flera lämpliga äggläggningsplatser, till exempel bamburör eller korta plaströr som kan tas ut ur terrariet. Honor kan äta ägg för att få i sig kalk, så se till att det alltid finns gott om kalk, och kontrollera äggläggningsplatserna regelbundet.

INKUBATION

Fastlimmade ägg inkuberas där de sitter. Ligger de i ett bamburör eller ett löst plaströr kan hela röret flyttas över i en liten box med fuktig vermikulit eller perlit och lufthål i locket. Sitter de på rutan eller i en växt kan man sätta en liten, ventilerad bägare med nät över dem, så att ungarna inte försvinner eller blir uppätna.

Håll temperaturen på 27-29 °C. Då kläcks äggen vanligen efter 40-60 dagar, och vid lägre temperatur tar det längre tid. Hos andra daggeckor påverkar temperaturen könet, men för just den här arten finns det inga pålitliga uppgifter.

UPPFÖDNING AV UNGAR

Ungarna är bara 2-3 cm långa när de kläcks och börjar äta efter ett par dagar. Håll dem i en liten, fuktig faunabox med nätventilation, en bit bambu och en växt, och spraya dagligen. Ge bananflugor och färdigfoder från första veckan, och pudra flugorna med kalk.

Håll ungarna åtskilda från de vuxna, som kan uppfatta dem som byte. Syskon kan hållas ihop medan de är små, men skilj dem åt om en blir jagad eller halkar efter. När de närmar sig vuxen storlek ska hanarna under alla omständigheter skiljas åt.

Hälsa och vanliga misstag

Arten är liten och ömtålig, och de flesta problem beror på fel i skötseln. De typiska är:

- För lite kalk, D3 och UVB, som ger mjuka käkar, krokiga lemmar och darrningar. Framför allt avelshonor är utsatta.
- För mycket värme och för lite luftväxling, som torkar ut djuret eller stressar det.
- Konstant blöta förhållanden och mögel, som ger hudinfektioner.
- Hudrester som sitter kvar på tår och svansspets. Se till att fuktigheten är hög när djuret ömsar hud.
- Slagsmål, som ger sår och förlorade svansar.

Ett friskt djur har lysande färger, klara ögon och en fyllig svans. Små djur blir snabbt sjuka, så sök veterinär med erfarenhet av reptiler om geckon är slö, tappar färgen, går ner i vikt eller slutar äta.

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.